

Crumb & Crumber

De fleste kender tegneserien Fritz the Cat, men de færreste kender manden bag strengen. Det er ikke så sært, for han er et yderst privat menneske, der nødtigt træder offentligt frem. Alligevel er han gået med til at medvirke i en biografisk dokumentarfilm om sig selv. Filmen har nydt stor succes i Amerika, og nu får vi også fornøjelsen af den i de danske biografier.

af Johannes Schönherr

Robert Crumb – manden, der gennemgribende ændrede tegneseriekulturen fra ren børneunderholdning til en verden af pulserende vanvid – hader *Crumb*, dokumentarfilmen om ham selv. Ikke at han ville anklage filmen for at være

dårlig eller usandfærdig, langt fra. Men det, han ikke kan klare er, at filmen faktisk er blevet sådan en succes, og han som person dermed er blevet udstillet for så bredt et publikum, som tilfældet er. Det at gå ned ad gaden og blive genkendt,

måske oveni købet få direkte henvendelser fra fremmede, er en frygtelig tanke. En hyggelig lille undergrundsfilm var hvad Crumb forventede fra sin gamle ven og debuterende instruktør Terry Zwigoff – ikke den Sony produktion med verdensomspændende distribution, som den faktisk er. Og kunstnerens tilbagetrukthed taget i betragtning så er graden af intimitet, der er opnået i løbet af de syv år optagelserne til filmen har stået på, helt fantastisk. Gennem interviews med Crumb selv, med hans familie og venner, hans kolleger, hans tidligere kærester og ved at følge ham i de daglige møder med tegningernes eventyrlig verden opruller Zwigoff en biografi af ekstrem smerte, tragedie og sjofel forventning.

Forrige side: Robert Crumb i en scene fra filmen. Denne (og næste) side: typiske Crumb-tegninger.

Den perfekte familie

Crumbs forældre gjorde deres bedste for at forme familien efter 1950'ernes amerikanske TV stil: En lykkelig, 'All-American' familie med en hårdtarbejdende far, en travl mor og nogle søde børn. Men resultatet blev snarere et 1950'er mareridt. Faderen var som taget ret ud af Dwight Swains klassiker *Ulcer at Work* (56) – et tandpastasmil klistret til ansigtet lige fra arbejdsdagens første minut til det sidste for derefter at tage hjem og forvandle sig til sur tyran. Moderen forsøgte at gøre alle tilpas samtidig med, at hun styrtede rundt og gjorde rent hele tiden, og energien fik et kunstigt tilskud af amfetamin. Filmen beretter ikke noget om Crumbs to søstre, idet de nægtede at lade sig interviewe, men til gengæld hører man en masse om hans to brødre. De tre Crumb-drenge blev alle drillet i skolen, de havde slet ikke taget på det med piger, og de havde således mas-

ser af tid til at blive gode til at tegne. Papir og blyant var de redskaber, der kunne gøre fantasier virkelige – langt mere end hvad man kunne opnå ved at gå udenfor huset, ud i forstads kvarteret i Philadelphia. Derude var det de seje gutter med fedt i håret, der regerede verden, og som fik fat på alle pigerne.

Charles

Den ældste Crumb bror, Charles, lod til at være den mest talentfulde, og det var ham, der fik sine yngre brødre interesseret i at tegne. Men han endte som en trist skæbne af spildt talent: da han blev interviewet til filmen, havde han

ikke forladt sin mors hus i 30 år, han var kraftigt bedøvet af beroligende midler, der skulle forhindre, at han begik selvmord, og han brugte al sin tid på at læse en samling af gamle bøger om og om igen.

I filmens mest intenst ubehagelige scene viser Robert Crumb hvorledes Charles' mentale udvikling manifesterede sig gennem tegningerne. Han var først og fremmest fuldstændig besat af Long John Silver og Jim Hawkins fra 'Skatteøen', og i sine tegneserier vævede han i det uendelige over forholdet mellem disse to figurer. På et tidspunkt blev taleboblere større og større, og figurerne var efterhåndet blevet reducerede til små talende hoveder, der med møjle og besvær var propet ind mellem ordene. Til sidst tog ordene helt over, og inden længe havde ordene udviklet sig til krusse-duller – side efter side med skriblerier, der ikke kunne forstås af andre end Charles og hans lukkede sind.

Max

Den anden bror, Max, har ikke haft en skæbne, der er stort bedre end Charles'. Han maler ganske vist sta-

dig, men det meste af sin taletid i filmen bruger han på at fortælle om, hvordan det er at tigge på gaderne i San Francisco, om sin seksuelle frygt og deraf følgende uheldsvangre oplevelser, og om sine sære yogaøvelser. Filmens billeder af ham er skræmmende. Vi ser ham sidde på en fakirpude af stikkende søm, og idet han fumler med en revolverkugle i den ene hånd, taler han om at gøre kvinder fortræd. I munden har han et delvist slugt stykke bånd, det er meningen, at det skal gå hele vejen gennem hans tarme "til indrenselse", som han siger, og forklarer videre "– det varer tre dage, før det kommer ud i den anden ende".

Robert

Robert Crumb selv, der evigt fnisende hele tiden småsnakker om ubetydeligheder, forekommer at være fuldstændig normal på baggrund af de to brødre. Men når kameraet kommer tættere på ham, og vi ser de tykke briller og ludende skuldre, ligner han mest en gammel perverteret fyr, der har taget skade af fortidens LSD-fornøjelser. Og det er han på en måde også.

Midt i 60'erne slap han ud af forstandsmareridtet og drog direkte til East Village i New York, hvor undergrundskultur, narkotika og generel udflippethed var at finde i stor koncentration. Han søgte en opfyldelse af hippieløfterne om den frie kærlighed, men fandt et euforiserende stof, som han nu om stunder kalder "fuzzy acid". Stoffets virkning på Crumb varede – efter blot en enkelt dosis – flere måneder, og det var i denne periode, at han skabte alle de tegneseriefigurer, som han sidenhen skulle blive så berømt for: De bredrøvede piger med tykke ben og små bryster; Mr. Natura 1; den langskæggede tryllekunstner, der kan gøre alle fantasier virkelige; modkulturens smarte og promiskuøse eventyrer, Fritz the Cat – og siden men langtfra mindst de desperate, masturberende, blege fyre, der altid i mistænkelig grad ligner Crumb selv.

Crumb lod sine tegneserier trykke i stort set alle undergrundspublikationer, han kunne komme i nærheden af. I '67 var han med til at grundlægge tidsskriftet ZAP Magazine, og dermed opnåede han også et personligt gennembrud. Hans tegninger blev efterhånden varemærket for Amerikas hippiekultur med fantasier om labre larver

med ingenting mellem ørerne, som var villige til at hoppe direkte i kanen, uden at man først var nødt til at varme dem op ved hjælp af en høflig middagskonversation. Boghandlere fik sagsanlæg for at have hans striber på hylderne, men alligevel var hans streg brændt ind i net-hinden på en hel generation. Hans slogan "Keep on trucking", hans pladoms slag for Janis Joplin, for Big Brother og for Holding Company var al sammen med til at gøre ham

en del af den psykedeliske revolution.

Men Crumb kunne aldrig places i en bestemt bås, selvom han var 60'ernes mest succesfulde undergrundstegner, kunne han ikke se sig selv som en del af hippiebevægelsen. At lade håret gro, at gå i trompetbukser og fløjlsjakker og at score piger i lange baner – sådan som Janis Joplin engang foreslog ham at gøre – det forekom bare for latterligt.

århundredes anden halvdel"; og ser ham telefonisk afslå store tilbud fra Hollywood på mindre end et minut.

Filmen afdækker, at der bagved dette findes en anden side af popkulturens nyskaber: Crumb som en seriøs kunstner – meget på linje med klassisk, europæisk tradition. En mand, for hvem det er et livsnødvendigt behov på papiret at udtrykke såvel den desperate og foruroligende sandhed om hans egne ønsker og lyster som refleksionerne over den voksende hæslighed, der hviler over de amerikanske sociale og urbane landskaber. "Jeg har sådan en umådelig, uafviselig trang til at tegne," – siger han. "Og når jeg begynder på en ny tegneserie, ved jeg ikke, hvor den vil lede mig hen." Resultatet er altid ligeså bevægende som det er forargeligt og provokerende.

Filmen slutter med, at Crumb flytter fra Amerika til en lille, anonym landsby i Sydfrankrig – et land han anser for at være: "en lille smule mindre ondskabsfuldt end De forenede Stater." Forhåbentlig får han ret.

Oversættelse: Maren Pust

Crumb (...) USA, 1994. I: Terry Zwigoff. P: Terry Zwigoff & Lynn O'Donnell. K: Maryse Alberti. Kl: Victor Livingston. L: 118 min. Udl: Christian Braad Thomsen. Premiere: i løbet af 1996.

Ære og værdighed

Nu om dage kan han til gengæld i kunstverdenen sælge sine originale tegninger til skyhøje priser, og han kan få alle de piger han måtte ønske (også uden at konen brokker sig over hans små affærer) – takket være det omdømme, han skabte sig i fortiden. Man kan sige, at hans succes er en slags hævn over alle mobberierne i skoletiden og over alle de piger, der gennem tiden afvisende kaldte ham et fjols.

På den anden side er succesen også noget, der invaderer hans liv i form af 'berømmelse', hvilket han selv tager stærkt afstand fra. En aften, der tydeligt træder frem i filmen. Vi ser Crumb more sig kongeligt over, at kunstkere kalder ham "en Breugel af det 20.